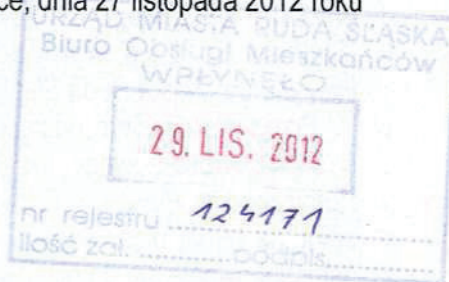

Katowice, dnia 27 listopada 2012 roku

K-RD.5130.7.2011.KL
ID 4377
Numer rejestru A/360/12

D E C Y Z J A

W SPRAWIE WPISANIA OBIEKTU DO REJESTRU ZABYTEKÓW „A”

Na podstawie art. 3 pkt. 1 i 2, art. 6 ust. 1 pkt. 1 lit. e, art. 7 pkt. 1, art. 8, art. 9 ust. 1, art. 89 pkt. 2, art. 91 ust. 4 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568, z późn. zm. – Dz. U. z 2004 r. Nr 96, poz. 959 i Nr 238, poz. 2390, Dz. U. z 2006 r. Nr 50, poz. 362 i Nr 126, poz. 875, Dz. U. z 2009 r. Nr 31, poz. 206 i Nr 97, poz. 804 oraz Dz. U. z 2010 r. Nr 75, poz. 474 i Nr 130, poz. 871) oraz art. 104 § 1 Kpa w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego z urzędu

ŚLĄSKI WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTEKÓW ORZEKA

WPISAĆ DO REJESTRU ZABYTEKÓW NIERUCHOMYCH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO POD NUMEREM A/360/12 NASTĘPUJĄCY OBIEKT:

WIELKI PIEC HUTNICZY „A” WRAZ Z WYCIĄGIEM UKOŚNYM, WYCIĄGIEM OSOBOWO-TOWAROWYM, ODPLYNIKIEM STATYCZNYM, ZESPOŁEM NAGRZEWNIC 1, 2, 3 W OBRĘBIE ZESPOŁU HUTY POKÓJ W RUDZIE ŚLĄSKIEJ (GMINA RUDA ŚLĄSKA, MIASTO NA PRAWACH POWIATU) PRZY ULICY PIOTRA NIEDURNEGO 79 NA DZIAŁCE O NUMERZE 3131/215.

Opis wielkiego pieca hutniczego „A” wraz z wyciągiem ukośnym, wyciągiem osobowo-towarowym, odpylnikiem statycznym, zespołem nagrzewnic 1, 2, 3 stanowi załącznik numer 1 do niniejszej decyzji.

Nieruchomość gruntowa stanowi własność Skarbu Państwa. Jej wieczystym użytkownikiem jest „Stalmag” Spółka z Ograniczoną Odpowiedzialnością z siedzibą w Rudzie Śląskiej przy ulicy Hutniczej 2. Wielki piec hutniczy „A” wraz z wyciągiem ukośnym, wyciągiem osobowo-towarowym, odpylnikiem statycznym, zespołem nagrzewnic 1, 2, 3 jest własnością „Stalmag” Spółki z Ograniczoną Odpowiedzialnością z siedzibą w Rudzie Śląskiej przy ulicy Hutniczej 2.

Wpis do rejestru zabytków obejmuje wielki piec hutniczy „A” wraz z wyciągiem ukośnym, wyciągiem osobowo-towarowym, odpylnikiem statycznym, zespołem nagrzewnic 1, 2, 3 znajdującym się na działce o numerze 3131/215, zapisanej w Księdze Wieczystej numerze GL1S/000015861/9 – zakres wpisu do rejestru zabytków zaznaczono na mapce stanowiącej załącznik numer 2 do niniejszej decyzji.

U Z A S A D N I E N I E

W dniu 17 maja 2012 roku Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach wszczął z urzędu postępowanie administracyjne w sprawie wpisania do rejestru zabytków wielkiego pieca hutniczego „A” wraz z wyciągiem ukośnym, wyciągiem osobowo-towarowym, odpylnikiem statycznym, zespołem nagrzewnic 1, 2, 3 w obrębie zespołu Huty Pokój przy ulicy Piotra

BIURO MIEJSKIEGO KONSERWATORA ZABYTEKÓW
wpłynęło dnia 3.12.2012
nr dziennika KP.PT-001036.12
nr sprawy.....
osoba odpowiedzialna a/a

Niedurnego 79 w Rudzie Śląskiej na działce o numerze 3131/215, o czym zawiadomił właściciela obiektu i wieczystego użytkownika nieruchomości gruntowej, na której się on znajduje – firmę „Stalmag” Sp. z o.o. w Rudzie Śląskiej z siedzibą w Rudzie Śląskiej przy ulicy Hutniczej 2 oraz Prezydenta Miasta Ruda Śląska, a także Miejskiego Konserwatora Zabytków.

Przed wszczęciem postępowania Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków zwrócił się do środowiska branżowego, zrzeszonego przy Stowarzyszeniu Inżynierów i Techników Przemysłu Hutniczego w Polsce w Komisji Historii i Ochrony Zabytków Hutnictwa, z prośbą o wyrażenie opinii na temat planowanego wpisu do rejestru zabytków wymienionych wyżej obiektów oraz o ustosunkowanie się do planowanej treści uzasadnienia takiego wpisu. Komisja Historii i Ochrony Zabytków Hutnictwa w Stowarzyszeniu Inżynierów i Techników Przemysłu Hutniczego w Polsce w piśmie z dnia 25 kwietnia 2012 roku poparła zamiar wpisania do rejestru zabytków wielkiego pieca hutniczego „A” wraz z wyciągiem ukośnym, wyciągiem osobowo-towarowym, odpylnikiem statycznym, zespołem nagrzewnic 1, 2, 3 oraz zaaprobowała treść przedstawionego uzasadnienia.

W dniu 14 sierpnia 2012 roku do stron postępowania przesłane zostało powiadomienie numer K-RD.5130.7.2011.KL o zwołaniu wizji lokalnej w celu przeprowadzenia oględzin przedmiotowego obiektu, znajdującego się na terenie „Stalmag” Sp. z o.o. w Rudzie Śląskiej, w obrębie kompleksu Huty „Pokój” w Rudzie Śląskiej przy ulicy Piotra Niedurnego 79. W powiadomieniu zaznaczone zostało, że wymagany jest udział przedstawicieli lub pisemnie upoważnionych pełnomocników stron. Wizja została przeprowadzona w dniu 29 sierpnia 2012 roku z udziałem Miejskiego Konserwatora Zabytków w Rudzie Śląskiej oraz przedstawicieli „Stalmag” Sp. z o.o. w Rudzie Śląskiej, którzy nie posiadali upoważnień bądź pełnomocnictw. Wizja odbyła się przy wyłączonym od 2005 roku z eksploatacji obiekcie, to jest wielkim piecu hutniczym „A” z wyciągiem ukośnym, wyciągiem osobowo-towarowym, odpylnikiem statycznym, zespołem nagrzewnic 1, 2, 3, udostępnionym przez przedstawicieli „Stalmag” Sp. z o.o. w Rudzie Śląskiej. W trakcie wizji został określony zakres ochrony prawnej obejmujący wielki piec hutniczy „A”, wyciąg ukośny, wyciąg osobowo-towarowy, odpylnik statyczny, zespół nagrzewnic 1, 2, 3 wraz z terenem w bezpośrednim sąsiedztwie.

Dla wielkiego pieca hutniczego „A” z wyciągiem ukośnym, wyciągiem osobowo-towarowym, odpylnikiem statycznym, zespołem nagrzewnic 1, 2, 3, wykonana została dokumentacja konserwatorska w postaci karty ewidencyjnej zabytków architektury i budownictwa. W opracowanej karcie ewidencyjnej została zawarta obszerna treść na temat historii zakładu wielkopieczowego Huty „Pokój” oraz zamieszczony opis wielkiego pieca „A” z wyciągiem ukośnym, wyciągiem osobowo-towarowym, odpylnikiem statycznym, zespołem nagrzewnic 1, 2, 3, a także niezbędne materiały rysunkowe i fotografie ilustrujące budowle i wyposażenie.

Następnie Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków pismem z dnia 30 października 2012 roku zawiadomił strony o zakończeniu postępowania dowodowego i możliwości zapoznania się ze zgromadzonym materiałem.

Powstanie wielkiego pieca „A” było związane z inwestycjami realizowanymi na terenie Huty *Pokój* od połowy lat sześćdziesiątych XX wieku. W 1966 roku zaprojektowano budowę trzech nagrzewnic dmuchu regeneracyjnych, przeznaczonych dla wielkiego pieca „A”. Po ich wybudowaniu stare nagrzewnice zostały rozebrane, a w ich miejscu usytuowany został odpylnik statyczny wielkiego pieca „A”. Posiadał stalowy pancierz, z dochodzącym z góry od strony wielkiego pieca „A” charakterystycznym dla tego typu obiektów rurociągiem dla gazu. Przy wielkim piecu „A” postawiona została również nowa wieża wyciągu osobowo-towarowego. Dla zaopatrzenia wielkiego pieca „A” w materiał wsadowy miała służyć wybudowana wcześniej nowa część zasobników, z których zasilano wózki, wciągane linami po konstrukcji wyciągu ukośnego – skipu na pomost zsykowy. Zgodnie z przygotowaną na Górnym Śląsku przez Biuro Projektów Przemysłu Hutniczego, Dział Wielkich Pieców „Biprohut” dokumentacją techniczną, dla nowego

wielkiego pieca „A” zaprojektowana została pojemność użyteczna 490 m³. W ślad za wykonanym projektem powstała nowa jednostka, wybudowana w sercu zakładu, w odległości 19 m od czynnego do tej pory wielkiego pieca, który miała zastąpić. Uzyskała konstrukcję, na której zostały wsparte wszystkie pomosty, oraz konstrukcja nadgardzielowa i konstrukcja wyciągu skipowego (wyciągu ukośnego). Waga całej konstrukcji wynosiła 2 300 ton. W 1968 roku przystąpiono do jej przesunięcia przy użyciu stalowych lin, w miejsce rozebranego na krótko wcześniej, eksploatowanego do niedawna wielkiego pieca. Prace zostały przeprowadzone z udziałem Hutniczego Przedsiębiorstwa Remontowego. Przyjęty nowatorski sposób prowadzenia inwestycji i technologii robót minimalizował straty wynikłe z przestojów, z czym wiązały się duże oszczędności. W realizacji doprowadził do sukcesu, z którym wiązało się to ważne dla kraju i regionu wydarzenie gospodarcze.

Inwestycja wpisywała się jednak przede wszystkim w bardzo istotny sposób w długie kalendarium rozwoju Huty Pokój. Zakład został uruchomiony w 1840 roku pod nazwą „Friedenshütte” AG. z jednym wielkim piecem opalany koksem. W swojej historii huta była własnością wielu kolejnych spółek, dokonujących sukcesywnie jej rozbudowy. Z zakładu z jednym wielkim piecem, stała się w 1858 roku hutą, w której pracowały cztery takie jednostki, a ich rozmiary oraz pojemności pozwalały na zaliczenie do grupy największych na Górnym Śląsku. Istnienie huty bardzo silnie wyzwalalo proces miastotwórczy, którego wynikiem był szybki rozwój urbanizacyjny Nowego Bytomia, dzisiejszej głównej dzielnicy Rudy Śląskiej. W lata początkowe XX wieku huta wpisywała się jako zakład duży i ciągle modernizowany (co wymuszało postęp techniczny) oraz rozbudowywany. W 1904 roku produkcja surowcowa huty opierała się na pięciu wielkich piecach, a w kolejnych okresach wielkość produkcji plasowała hutę na drugim miejscu w Polsce pod względem ilości produkowanego żelaza. Natomiast pod względem zajmowanego obszaru zakład był na terenie kraju największą hutą. Obszar ten ulegał zagospodarowaniu z lokalizacją obiektów zakładu wielkopieczowego w rejonie przy głównej drodze zewnętrznej, z dominującymi w sylwecie zakładu kominami, nagrzewnicami i wielkimi piecami. W 1937 roku huta posiadała ich już siedem, w tym jeden nowo wybudowany, typu europejskiego, o pojemności użytecznej 400 m³, ze skośnym wyciągiem wózków, który można było uznać za najnowocześniejszy na terenie kraju. Dokumentację dla pieca przygotowali polscy inżynierowie. Po zakończeniu drugiej wojny światowej, również odnotowywano okresy pomyślnego dla zakładu rozwoju, w których wielkości osiąganą produkcję stali, żelaza i koksu plasowały Hutę Pokój na pierwszym miejscu w kraju. Zakład stanowił techniczną bazę dla polskiego przemysłu hutniczego, z międzynarodową sławą utrwaloną wcześniej, wdrożeniem tu w latach 1933–1934 przez Tadeusza Sendzimira produkcji walcowania blach na zimno, z walcarką jego patentu, rewolucjonizującą światowe walcownictwo. Jednak po kolejnych dekadach baza ta straciła na znaczeniu, a od czasów lat osiemdziesiątych XX wieku, gdy rozpoczęte zostały zmiany restrukturyzacyjne w przemyśle, utrwalony przez lata powojenne wizerunek przestrzenny zakładu zaczął się poważnie zmieniać. Duże zmiany następowały w strefie frontowej Huty Pokój, wpływając na zubożenie krajobrazu miasta oraz utrwalonej sylwety historycznego i ważnego w jego dziejach zakładu. Aktualnie najistotniejszym elementem tego krajobrazu jest zespół wielkiego pieca „A”, ostatniej takiej jednostki na terenie kompleksu Huty Pokój, objętego w dużym stopniu likwidacją zbędnych obiektów produkcyjnych. Wielki piec „A” do czasu uruchomienia pracował zgodnie z przeznaczeniem w kolejnych kampaniach, służąc do wytopu surówki w procesie redukcyjnym. Nieodzownym warunkiem dla jego dalszej pracy były cykliczne modernizacje, wymuszane przez nieustanny postęp techniczny oraz zmieniające się normy i przepisy obowiązujące dla branży. W 1987 roku wielki piec „A” został przystosowany do produkcji żelazomanganu. Jednak od 1997 roku produkcja ta została zakończona, a piec zatrzymany i wygaszony. W tym czasie Huta Pokój SA realizowała dwa kolejne etap modernizacji wielkiego pieca „A” wraz z przystosowaniem do wymogów ochrony środowiska. Dokumentacja została przygotowana przez Przedsiębiorstwo Inżynieryjne „Biprohut” w Gliwicach. Kolejny

rozruch wielkiego pieca „A” nastąpił w 2004 roku i odbył się po wielu latach przerwy, z udziałem firmy „Stalmag” z Rudy Śląskiej. Wszystkie urządzenia zostały doprowadzone do stanu używalności i od połowy maja produkcja żelazomanganu została wznowiona. Wielki piec „A” pracował do 1 – 2 lutego 2005 roku, po czym został ostatecznie wygaszony. O podjętej decyzji rozstrzygały względy ekologiczne i ekonomiczne.

Zatrzymany wielki piec „A” na terenie firmy „Stalmag”, w obrębie historycznego kompleksu Huty Pokój w Rudzie Śląskiej jest ostatnim tego typu obiektem (o małej pojemności) na terenie województwa śląskiego i jednym z trzech na terenie kraju, których budowa przypadła na czas po 1945 roku. Wielkie piece były najważniejszymi obiektami produkcyjnymi dla części surowcowej w każdej z hut żelaza. Ich produkcja zasilala części przetwórcze zakładów, a eksploatacja musiała się zawsze łączyć z ciągłymi modernizacjami. W ocenie konserwatorskiej zatrzymany wielki piec „A” na terenie historycznego kompleksu Huty Pokój, pochodzący z 1968 roku, wraz z zespołem nagrzewnic 1, 2, 3 z lat 1966–1967, odpylnikiem statycznym z lat 1966–1968, konstrukcją wyciągu ukośnego z lat 1966–1968, konstrukcją wieży wyciągu osobowo-towarowego z lat 1967–1968, stanowi przestrzennie obiekt przynależny do czasów powstania. Przeprowadzone modernizacje oraz przekształcenia o znaczeniu strukturalnym w obrębie wielkiego pieca hutniczego „A” wraz z wyciągiem ukośnym, wyciągiem osobowo-towarowym, odpylnikiem statycznym, zespołem nagrzewnic 1, 2, 3 w niewielkim stopniu wpływały na zmiany w utrwalonej przez lata sylwecie. Wielki piec hutniczy „A” wraz z wyciągiem ukośnym, wyciągiem osobowo-towarowym, odpylnikiem statycznym, zespołem nagrzewnic 1, 2, 3 stanowi pojedynczy relikw w obrębie byłego zakładu wielkopiecowego i jest ostatnią na jego terenie tego typu pozostałością z grupy kilku istniejących wcześniej. Z powodu zaniechania w minionych okresach rozwoju branży budowy tego typu jednostek wielki piec hutniczy „A” wraz z wyciągiem ukośnym, wyciągiem osobowo-towarowym, odpylnikiem statycznym, zespołem nagrzewnic 1, 2, 3 prezentuje walory i rozwiązania techniczne związane z przeszłością. W ocenie konserwatorskiej wielki piec hutniczy „A” wraz z wyciągiem ukośnym, wyciągiem osobowo-towarowym, odpylnikiem statycznym, zespołem nagrzewnic 1, 2, 3 stanowi świadectwo minionej epoki. Obiekt ilustruje walory istotne z punktu widzenia rozwoju myśli technicznej, a jego istnienie, jako utrwalonego dla części terenów Nowego Bytomia elementu historycznego krajobrazu przemysłowego, wyróżnia to ważne dla Rudy Śląskiej miejsce. Istnienie wielkiego pieca „A” podkreśla tożsamość tego miejsca z utrwalonym obrazem minionej techniki, charakterystycznym również dla wielu innych hut na terenie Górnego Śląska, których przestrzenne sylwety uległy przeważnie daleko idącym przekształceniom. Zatrzymany wielki piec hutniczy „A” wraz z wyciągiem ukośnym, wyciągiem osobowo-towarowym, zespołem nagrzewnic 1, 2, 3 i widocznym na pierwszym planie odpylnikiem statycznym, utrzymuje bardzo dobrą ekspozycję widokową. Wyróżnia się także lokalizacją przy głównej bramie zakładu, która może się okazać bardzo sprzyjająca przy projektowaniu jego szerokiego udostępnienia. Zespół zatrzymanego wielkiego pieca „A” w Rudzie Śląskiej należy do grupy obiektów dawnego przemysłu i techniki wykazujących wartości zabytkowe, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadane znaczenie dla historii rozwoju kultury materialnej i hutnictwa, oceniane jako bardzo istotne w skali regionu oraz kraju. Niniejszy punkt widzenia podziela również środowisko branżowe reprezentowane przez Komisję Historii i Ochrony Zabytków Hutnictwa przy Zarządzie Głównym Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Hutniczego w Polsce.

Wskazane we wstępie niniejszej decyzji administracyjnej art. 6 ust. 1 pkt. 1 lit. e ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami o brzmieniu następującym: „Ochronie i opiece podlegają bez względu na stan zachowania zabytki nieruchome będące, w szczególności: obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi”, jak również art. 3 pkt. 1 definiujący pojęcie zabytku: „Użyte w ustawie określenia oznaczają: zabytek – nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące

dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową” oraz art. 3 pkt. 2 mówiący, że „zabytek nieruchomy to nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1” – są to główne przepisy o charakterze materialno-prawnym, dające podstawy do objęcia przedmiotowego obiektu ochroną prawną. Formalno-prawnym wyrazem tej ochrony jest wydanie decyzji przez Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków stosownie do upoważnienia ustawowego wynikającego z art. 89 pkt. 2 i art. 91 ust. 4 pkt. 3 wymienionej ustawy.

Pouczenie:

1. Od niniejszej decyzji służy stronom – na podstawie art. 127 § 1 Kpa odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Warszawie, za pośrednictwem Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach, w terminie 14 dni od dnia doręczenia orzeczenia.
2. Przed upływem terminu do wniesienia odwołania decyzja nie ulega wykonaniu - art. 130 § 1 kpa.
3. Wniesienie odwołania wstrzymuje wykonanie decyzji - art. 130 § 2 kpa.

Z up. Śląskiego Wojewódzkiego
Konserwatora Zabytków
Magdalena Lachowska
mgr Magdalena Lachowska
Zastępca Śląskiego Wojewódzkiego
Konserwatora Zabytków

Załączniki:

1. Opis obiektu
2. Mapka sytuacyjna w skali 1:1000
3. Pouczenie o skutkach wpisu obiektu do rejestru zabytków

Otrzymują

1. Stalmag Sp. z o.o. w Rudzie Śląskiej
ulica Hutnicza 2, 41-709 Ruda Śląska
2. Prezydent Miasta Ruda Śląska
ulica Jana Pawła II 6, 41-709 Ruda Śląska

Do wiadomości:

1. Urząd Miasta w Rudzie Śląskiej – Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków
Plac Jana Pawła II 6, 41-709 Ruda Śląska
2. Urząd Miasta w Rudzie Śląskiej – Wydział Geodezji i Gospodarki Gruntami
Plac Jana Pawła II 6, 41-709 Ruda Śląska
3. Narodowy Instytut Dziedzictwa
ulica Szwoleżerów 9, 00-464 Warszawa
4. Sąd Rejonowy w Rudzie Śląskiej – Wydział Ksiąg Wieczystych
ulica 1 Maja 225, 41-710 Ruda Śląska
5. Pan Jerzy Gorzelik
Członek Zarządu Województwa Śląskiego
Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego
ulica Juliusza Ligonia 46, 40-037 Katowice
6. 2 x a/a – KL, AS *dn. 27 X 2012* .....

ZAŁĄCZNIK NR 1
DO DECYZJI NUMER K-RD.5130.7.2011.KL
ID 4377
Z DNIA 27 LISTOPADA 2012 ROKU

Numer rejestru zabytków A/360/12

O P I S O B I E K T U

Wielki Piec „A”

Zbudowany w 1968 roku. Po uruchomieniu przeznaczony do wytopu surówki w procesie redukcyjnym. W 1987 roku przystosowany do produkcji żelazomanganu. Pracował w układzie zamkniętym, w cyklu ciągłym. Wielki piec zachowany w stanie, po przerwaniu ostatniej kampanii, co nastąpiło w dniach 1 – 2 lutego 2005 roku, kiedy zatrzymano produkcję żelazomanganu z wygaszeniem wielkiego pieca. Ostatnią kampanię rozpoczęto w 2004 roku, po kilku latach przerwy. Urządzenia zostały doprowadzone do stanu używalności. W okresie 1995–1997 projektowano w dwóch etapach i realizowano modernizację wielkiego pieca wraz z przystosowaniem do wymogów ochrony środowiska. Zakres prac zaprojektowanych w obu etapach tej ostatniej modernizacji nie wywoływał konieczności dokonywania zmian w istniejących konstrukcjach budowlanych wielkiego pieca, bezpośrednio z nim związanych, ilustrujących myśl techniczną i rozwiązania z czasów budowy w 1968 roku.

Piec wolno stojący, o budowie szybowej, o objętości użytecznej 490 m³. (483 m³). Rozstaw słupów zabudowanej wokół wielkiego pieca stalowej konstrukcji wnosi w podstawie 11,000 x 11,000 m. W obrębie tej konstrukcji najwyższy pomost na wysokości 58,00 m. Pozostałe podesty i poziomy technologiczne na wysokościach 48,040 m, 44,750 m – pomost koła linowego skipu, 38,650 m – poziom osi przechylu wózka skipowego, 32,500 m i 32,300 m - podesty na poziomie zamknięcia przestrzeni międzystożkowej, 28,900 m – podest na poziomie gardzieli, a także na wysokościach 25,500 m, 22,100 m, 18,700 m, 15,300 m, 8,500 m, oraz 7,645 m – poziom osi otworów spustowych i 7,120 m (6,535 m) – poziom wsparcia, dna garu. Od zewnątrz obudowę wielkiego pieca tworzy pancerz z blachy stalowej. Pod pancerzem obmurze z materiałów ogniotrwałych, z zabudowaną instalacją chłodzenia wodą. W górnej części wielkiego pieca kopuła z pancerzem wewnętrznym, zabudowanym dla jej ochrony przed nadmiernym nagrzaniem i ścierającym oddziaływaniem uchodzącego, zapyłonego gazu. Pancerz wewnętrzny kopuły wykonany ze staliwa w formie odlewów z ożebrowaniem, o kształtach wyprofilowanych zgodnie do krzywizny pancerza. Przy nich nadlewy dystansowe wyznaczające szczelinę, których płyty zamocowane do pancerza kopuły. Przy kopule urządzenia zasypowe, dwustożkowe, z dużym i małym stożkiem – zamknięcie typu „Mc-Kee-Brown”, oraz rynna zasypowa obrotowa. Nad zamknięciem gardzieli zabudowane dwa okapy odciągowe obejmujące lej zasypowy oraz wózki skipowe. Załadunek wielkiego pieca następował przez gardziel, z wykorzystaniem wózków skipowych, zasilanych z zasobników rudy i koksu. Wsad trafiał do wózka na kołach, wciąganych linami po konstrukcji wyciągu ukośnego – skipu, na pomost zsypany. W dolnej części zamknięcia gardzieli zamontowane odciągi połączone z rurociągami i przepustnicą łączącą górną część instalacji odciągowej z kolektorem biegnącym do odpylni. Wielki piec „A” posiada w partii wymurowania średnice w przestrzeniach wewnętrznych, odpowiednio: Ø 4200 mm przy gardzieli, Ø 7538 mm w strefie dna szybu, Ø 5250 mm w strefie garu. Warstwę wymurówki w podstawie wielkiego pieca stanowi beton żaroodporny. W części garu osł otworu spustowego na wysokości 7,645 m. Bezpośrednio nad garem, w trzonie, na wysokości 10,020 m poziom dysz, na którym zestaw 12 dysz, dla zasilania sprężonym gorącym dmuchem-powietrzem o temperaturze 900÷1200°C. Wymurowanie pieca wsparte na specjalnym układzie pól. Całkowita wysokość

wymurowania zamknięta na poziomie 32,500 m. W strefie gardzieli, dla ochrony wymurowania z wyłożeniem ogniotrwałym przed mechanicznym uszkodzeniem spadających z dużego stożka materiałów wsadowych zamontowany pancerz wewnętrzny. Składa się z części dolnej o wysokości 695 mm, (pojedynczy rząd) objętej chłodzeniem, oraz niechłodzonej części górnej o wysokości 1890 mm (pięć rzędów). W części dolnej pancerza zamontowane stalowe płyty ochronne wyposażone w węzownice wykonaną z rur. W części górnej pancerza występują trzy rodzaje specjalnie ukształtowanych stalowych płyt ochronnych, ułożonych w pięciu rzędach. Całość została wsparta na wspornikach przyspawanych do pancerza gardzieli po wewnętrznej stronie. Dla chłodzenia obmurza i zabezpieczenia pancerza wielkiego pieca przed przegrzaniem, w strefach garu, spadków i przestronu zabudowane chłodnice płytowe, w układzie wewnętrznego systemu chłodzenia wielkiego pieca. Chłodnice tworzą płaskie płyty żeliwne z wtopionymi rurami w kształcie węzownic dla przepływu wody. Przy otworze spustowym chłodnice z podwójnymi węzownicami. W strefie przestronu chłodnice płytowe wyposażone w dwie węzownice. W strefie spadków chłodnice płytowe z trzema węzownicami. Chłodnice w strefie spadków i przestronu, od strony wnętrza wielkiego pieca wyposażone zostały w żebra. Wnęki między żebrami wykonane w kształcie „jaskółczego ogona” i wypełnione kształtkami ceramicznymi z materiału ogniotrwałego. W spadkach układ kompensacyjny chłodnic płytowych.

Wyciąg ukośny z lat 1966–1968

Zlokalizowany po wschodniej stronie wielkiego pieca. Ramię wyciągu stanowi stalową konstrukcję o ustroju kratowym obejmującą wąską przestrzeń w czterech płaszczyznach. Zabudowane zostało po skosie, w połączeniu zasobników koksu i rudy z poziomem zamknięcia przestrzeni międzystożkowej wielkiego pieca, umożliwiając transport wsadu. Do górnej części ramienia zamontowane zostały cztery pary kół linowych. Załadunek wielkiego pieca następował przez gardziel, z wykorzystaniem wózków skipowych poruszających się na kołach, zasilanych z zasobników rudy i koksu, znajdujących się w namiarowi. Wózek skipowy po napełnieniu na poziomie -8,00 m, był wciągany linami na poziom zamknięcia przestrzeni międzystożkowej i zsykowy, na którym przechylał się (poziom osi przechyłu wózka skipowego +38,650 m). Przemieszczanie wózka umożliwiały szyny zabudowane w dolnej płaszczyźnie konstrukcji ramienia. Powyżej pary kół linowych sterujących skipem znajduje się para kół linowych sterowania dźwignią stożków.

Wyciąg osobowo-towarowy z lat 1967–1968,

Wieża wyciągu, zlokalizowana bezpośrednio przy południowo-wschodnim narożniku wielkiego pieca „A”, stanowi budowlę o stalowej konstrukcji, z trzonem dla przedziału dźwigu po stronie południowej wielkiego pieca oraz dobudowaną do niego od południa konstrukcją dla przedziału schodów. Konstrukcję trzonu tworzą narożne oraz środkowe słupy, łączące je belki (zabudowane w czterech płaszczyznach na dwudziestu poziomach), a także skratowania stężające konstrukcję. Na wysokości pierwszych trzech poziomów ciągi schodowe zostały zabudowane wokół trzonu, z dłuższym pomostem spocznikowym na wysokości +5,405 m, doprowadzonym także w przedłużeniu do pomostu odpylnika statycznego, znajdującego się na poziomie +4,345 m. Powyżej ciąg komunikacji pionowej zawiera się wyłącznie w konstrukcji trzonu schodów, po południowej stronie trzonu wyciągu, z doprowadzeniem do górnego pomostu zabudowanego na wysokości +35,90 m. Na wysokości +22,10 m znajduje się dodatkowy pomost doprowadzony do odpylnika statycznego. Od strony wielkiego pieca „A” pomosty zostały zabudowane na wysokości +8,5 m (oś otworu spustowego +7,645), +15,3 m, +18,7 m, +22,10 m, +25,5 m, +28,9 m, (na poziomie gardzieli), +32,3 m (na poziomie zamknięcia przestrzeni międzystożkowej i zsykowym). W zakończeniu konstrukcji trzonu dźwigu znajdowała się kabina niewielkiej maszynowni ze ściankami z ceglanym wypełnieniem, zamknięta daszkiem kopertowym. Aktualnie kabina maszynowni nie istnieje.

Odpylnik statyczny z lat 1966–1968

Przeznaczony do wstępnego oczyszczania gazu. Zlokalizowany w osi wielkiego pieca „A” po południowej stronie,

Odpylnik statyczny zamontowany na fundamencie, z konstrukcją podporową złożoną z czterech stalowych słupów zabudowanych w rozstawie 5426 mm. Na konstrukcji wsporczej spoczywa część stalowego pancerza przyjmująca kształt pionowego walca o średnicy $\varnothing 7674$ mm (od poziomu +11,744 do poziomu około +22,100 poniżej). Dolny fragment opancerzenia stanowi obudowa o zwężającym się stożkowo kształcie. W górnym jej fragmencie dwa stożkowe zwężenia rozdziela kolejna niska strefa walcowej obudowy. Przy konstrukcji podporowej, na wysokości +5,405 został zamontowany pomost technologiczny. Powyżej na wysokości +11,744 poziom wsparcia stalowego pancerza odpylnika, wyznaczony dla części obudowy o kształcie walca. Dla kontroli pancerza i obsługi odpylnika przewidziane zostały pomosty zaprojektowane na poziomach +12,000, +17,050, +22,100. Nad pomostem +22,100 ułożony został fragment rurociągu gazu surowego doprowadzony do zasuw okularowej termicznej. Dla jego osadzenia zamontowane zostało siodło z podporą odchodzącą od pancerza. Przy rurociągu gazu surowego wykonane zostały instalacje wody i pary. Powyżej, na poziomie +24,970, nad rurociągiem gazu surowego zabudowany został kolejny pomost. Najwyższy pomost znajduje się na poziomie +27,214. Spoczywa na żebrach. Całkowita wysokość odpylnika wynosi 27,342 m. Dla komunikacji z poszczególnymi pomostami zabudowane zostały stalowe drabiny przytwierdzone pionowo do pancerza. Do odpylnika dochodzą wyprowadzone z czterech miejsc górnej części pancerza wielkiego pieca „A” rurociągi gazu, w dwóch odcinkach, o średnicach zewnętrznych na wlotach $\varnothing 1420$ mm. Odcinki te łączą się następnie w jeden fragment rurociągu dochodzący do odpylnika, o średnicy $\varnothing 1820$ mm. Ze względu na wysoką temperaturę dopływającego gazu, po wewnętrznej stronie stalowego pancerza wykonana została warstwa wyłożenia z betonu żaroodpornego. Gaz wielkopieczowy dopływając z góry, po wyjściu z przestrzeni wewnętrznego dyfuzora ukształtowanego stożkowo (z powiększaniem się średnicy w kierunku podstawy), zmniejszając natężenie przepływu kierowany był do góry, do otworu na wlocie rurociągu gazu surowego doprowadzonego do stacji sprężarek gazu wielkopieczowego. Spowolnienie prędkości gazu w strefie dyfuzora powodowało opadanie cięższych frakcji pyłów na dno zbiornika. Transport pyłu dokonywany był z użyciem nawilżaczy, za pośrednictwem przenośnika taśmowego (po modernizacji przenośniki śrubowe), na drodze do wagonu.

Zespół nagrzewnic wielkiego pieca „A” Huty Pokój nr 1, 2, 3 z lat 1966/1967

Nagrzewnice zlokalizowane po północno-wschodniej stronie wielkiego pieca „A”, w rozstawie 8,50 m. Wysokość pancerza nagrzewnic - 33,910 m (do poziomu podstawy górnego pomostu). Zabudowane na fundamentach z odchodzącym od strony zachodniej, zagłębionym i zasklepionym kanałem spalin kominowych. Zewnętrzną obudowę nagrzewnic stanowią stalowe pancerze o średnicach $\varnothing 7,028$ m. Przy nagrzewnicy nr 1 (od południa), od strony południowej, na całej wysokości została dobudowana stalowa konstrukcja schodów o układzie dwuzabiegowym, ze spocznikami. Dodatkowy ciąg schodów zabudowany został w zakończeniu głównego ciągu schodów, z doprowadzeniem bezpośrednio nad zaokrągloną powierzchnią pancerza nagrzewnicy nr 1 do znajdującego się powyżej górnego pomostu zabudowanego na planie pierścienia. Na tej wysokości zabudowane zostały kolejne odrębne pomosty o analogicznym kształcie, w połączeniu górnych poziomów nagrzewnic nr 2 i 3. Od strony zachodniej przy nagrzewnicach nr 1, 2, 3 znajdują się pojedyncze stalowe słupy z dwuteownikami, ze skratowaniami. Słupy zostały wysunięte względem osi nagrzewnic na odległość 8,98 m. Słupy stanowią konstrukcję podparcia dla rurociągu gorącego dmuchu z masywną izolacją, którego poziomy odcinek został podwieszony do pomostu na poziomie 12,60 m. Przy wysuniętej konstrukcji podparcia rurociągu gorącego dmuchu zostały założone kolejne pomosty na wysokości 7,56 m oraz 12,60 m, (dla

podparcia rurociągów gazu czystego, powietrza palnikowego, zasuw gorącego dmuchu oraz rurociągu powietrza palnikowego – w podwyższeniu konstrukcji). Przy podstawie nagrzewnic od pancerza odchodzą pojedyncze zawory kominowe $\varnothing$ 1000 mm (prawe i lewe) oraz zawory odcinające. Pomiędzy zaworami kominowymi znajdują się wloty rurociągu zimnego dmuchu $\varnothing$ 800 mm z pionowymi odcinkami rozprowadzonymi z rurociągu poziomego biegnącego na poziomie 6,20 m i podwieszono do pomostu na poziomie 7,56 m. Sterowanie zaworami kominowymi odbywa się przy pomocy urządzeń zamontowanych na dodatkowym stalowym pomoście zabudowanym pod konstrukcją podparcia rurociągu gorącego dmuchu, na wysokości 4,70 m. Na wysokości 8,98 m od pancerzy odchodzą obudowy palników do gazu, zamontowane skośnie z dochodzącymi od góry odcinkami rurociągu powietrza palnikowego, rozprowadzonymi z poziomego odcinka rurociągu zamontowanego na elementach przedłużonej zewnętrznej konstrukcji podparcia rurociągu gorącego dmuchu (wysuniętej na odległość 8,98 m od osi) na wysokości 19,500 m, oraz pionowymi odcinkami rurociągów gazu czystego doprowadzonymi z góry, dla których poziomy odcinek rurociągu (biegnący na wysokości 23,50 m) został podwieszony do pomostu zamontowanego na wysokości 24,11 m. Powyżej, na wysokości 12,60 m, znajduje się pomost podparcia rurociągu gorącego dmuchu. Od strony wschodniej przy nagrzewnicach znajdują się pomosty komunikacyjne połączone z głównymi pomostami technologicznymi zabudowanymi po stronie zachodniej za pośrednictwem schodów dostawionych do nagrzewnicy nr 1, a także pionowych ciągów znajdujących się między nagrzewnicami nr 1, 2 oraz 2, 3. Pomosty komunikacyjne zamontowane zostały na wysokościach; 5,025 m, 9,79 m, 14,55 m, 19,32 m, 24,085 m oraz 28,850 m. W zakończeniu pancerzy nagrzewnic poziomy dla przerzuconych, połączonych górnych pomostów wyznaczają wysokości 33,00 m, 33,750 m, 33,910 m. Przy podstawach nagrzewnic przestrzenie robocze w pancerzach wypełniają ruszty podkratowe, z doprowadzonymi od dołu wlotami w zakończeniu odcinków rur $\varnothing$ 800 mm, odgałęzionych z rurociągu zimnego dmuchu.

Z up. Śląskiego Wojewódzkiego
Konservatora Zabytków
Lachowska
mgr Magdalena Lachowska
Zastępca Śląskiego Wojewódzkiego
Konservatora Zabytków

WYRYS Z MAPY ZASADNICZEJ SKALA 1:1000
KOMPLEKS ZAKŁADU WIELKOPIECOWEGO

GRANICE OCHRONY
KONSERWATORSKIEJ

WIELKI PIEC „A”

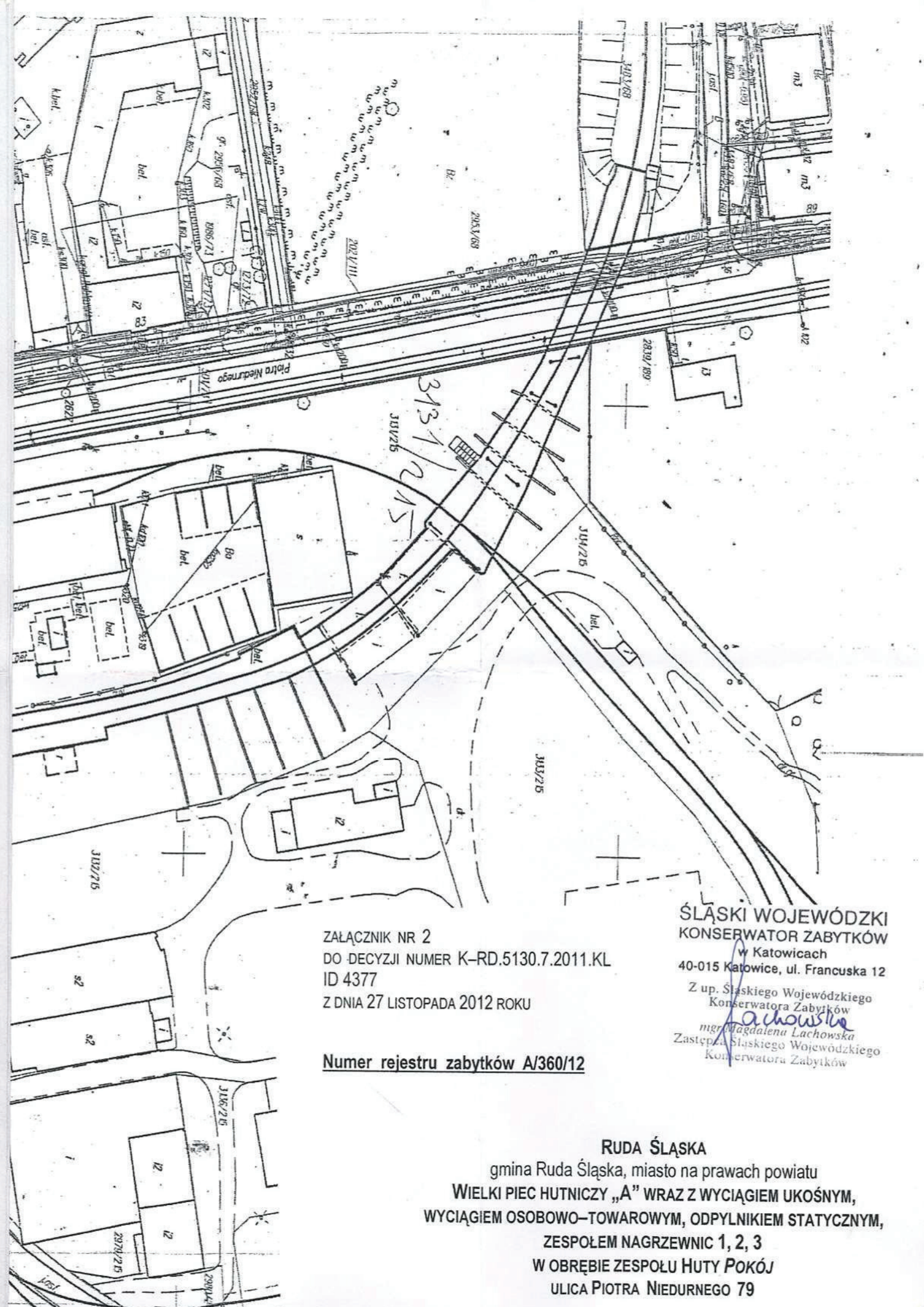
ODPYLNIK STATYCZNY

WYCIĄG OSOBOWO - TOWAROWY

WYCIĄG UKOŚNY - SKIP

ZESPÓŁ NAGRZEWNIC DMUCHU
REGENERACYJNYCH NR 1, 2, 3.

ZAŁĄCZNIK NR 2
 DO DECYZJI NUMER K-RD.5130.7.2011.KL
 ID 4377
 Z DNIA 27 LISTOPADA 2012 ROKU

Numer rejestru zabytków A/360/12

ŚLĄSKI WOJEWÓDZKI
 KONSERWATOR ZABYTKÓW
 w Katowicach
 40-015 Katowice, ul. Francuska 12

Z up. Śląskiego Wojewódzkiego
 Konserwatora Zabytków
Lachowska
 mgr Magdalena Lachowska
 Zastępca Śląskiego Wojewódzkiego
 Konserwatora Zabytków

RUDA ŚLĄSKA
 gmina Ruda Śląska, miasto na prawach powiatu
**WIELKI PIEC HUTNICZY „A” WRAZ Z WYCIĄGIEM UKOŚNYM,
 WYCIĄGIEM OSOBOWO-TOWAROWYM, ODPYLNIKIEM STATYCZNYM,
 ZESPOŁEM NAGRZEWNIC 1, 2, 3
 W OBRĘBIE ZESPOŁU HUTY POKÓJ
 ULICA PIOTRA NIEDURNEGO 79**